

Cirkulärnr: 2001:85
Diariernr: 2001/1334
Handläggare: Irene Lindström
Marcus Holmberg
Sektion/Enhet: Sektionen för äldreomsorg och sjukvård
Finanssektionen
Datum: 2001-07-04
Mottagare: Kommunstyrelsen
Ekonomi/Finans
Äldreomsorg
Omsorg/Handikapp
Rubrik: Lagrådsremiss om förslag till avgifter inom äldre- och handikappomsorg

*Sektionen för äldreomsorg och sjukvård
Irene Lindström
Marcus Holmberg*

2001-07-09

Kommunstyrelsen
Ekonomi/Finans
Äldreomsorg
Omsorg/Handikapp

Lagrådsremiss om förslag till avgifter inom äldre- och handikappomsorg

Regeringen skickade den 8 juni ett förslag till avgifter inom äldre- och handikappomsorg på remiss till lagrådet. Lagrådets yttrade sig över detta 2001-06-15. Socialdepartementet håller nu på att utarbeta en proposition om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen som kommer att läggas fram för riksdagen inom kort. Propositionen kommer därefter att behandlas av riksdagen under hösten 2001.

Det som vi informerar om här är alltså inte det slutliga förslaget. Vi har ändå valt att informera om det eftersom kommunerna nu arbetar med budgeten för 2002. I lagrådsremissen föreslås att ett högkostnadsskydd och ett nationellt fastställt förbehållsbelopp för äldre- och handikappomsorgen som träder i kraft senast den 1 juli 2002. Den första januari 2003 införs också regler för beräkning av avgiftsunderlaget.

Lagrådsremissen och lagrådets yttrande kan beställas hos registratören på socialdepartementet. Propositionen kommer att läggas ut på socialdepartementets hemsida så snart den blir klar.

Förslag till avgifter inom äldre- och handikappomsorg

Förbehållsbeloppet fastställs till 3 979 kr/månad för ensamstående

Regeringens förslag innebär att ett nationellt fastställt, lägsta förbehållsbelopp införs. Förbehållsbeloppet ska garantera alla pensionärer och yngre funktionshindrade med omsorg en skälig levnadsnivå. Beloppet fastställs till en tolfedel av 129,4 procent av prisbasbeloppet för ensamstående och 108,4

procent av prisbasbeloppet för sammanlevande makar och sambor. Det innebär i 2001 års prisnivå 3 979 kronor per månad för ensamstående och 3 333 kronor för sammanlevande makar och sambor. Utöver förbehållsbeloppet ska den enskilde förbehållas medel för sin faktiska netto-boendekostnad.

Förbehållsbeloppet omfattar följande poster:

Livsmedel, alla måltider, kläder och skor, fritid, hygien, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon, TV-avgift, möbler/husgeråd, hemförsäkring, hushållsel, resor, tandvård, öppen hälso- och sjukvård och läkemedel.

Kommunen ska under vissa förutsättningar fastställa förbehållsbeloppet till en *högre nivå än den angivna lägsta nivån*. Detta gäller om den enskilde på grund av särskilda omständigheter (personliga behov) varaktigt har behov av ett högre belopp.

I förslaget sägs också att det i första hand är kommunens ansvar att utreda om den enskilde har behov av ett högre förbehållsbelopp och om avgiften därför ska sättas ner. Den enskilde bör dock vara behjälplig med att lämna kommunen uppgifter till grund för denna prövning.

I vissa speciella fall har kommunerna möjlighet att *fastställa beloppet till en lägre nivå*. Detta gäller i de fall den enskilde *inte* har en sådan kostnad som ingår i det i lagen angivna förbehållsbeloppet därför att kostnaden ingår i avgiften för hemtjänst och dagverksamhet alternativt ingår i avgiften/hyran för bostad i särskilt boende. Nedsättning kan också göras om en kostnad för en post som förbehållsbeloppet omfattar ges kostnadsfritt av kommunen.

De förslag till förbehållsbelopp som regeringen redovisar ger *inte* kommunerna några skyldigheter att betala ut medel till en omsorgstagare för att han eller hon ska kunna uppnå den i lagen angivna nivån för förbehållsbeloppet. Däremot ska kommunen sätta ned avgiften om kommunen finner att den enskilde inte har det förbehållsbelopp som han eller hon har rätt till.

Högekostnadsskydd – en högsta avgift fastställs till 1 476 kr/månad

I lagrådsremissen föreslås införande av *ett högekostnadsskydd i socialtjänstlagen i form av en högsta avgift för hemtjänst* både i ordinärt och särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård. Avgiften per månad får uppgå till högst en tolftedel av 48 procent av prisbasbeloppet. Detta motsvarar 1 476 kronor per månad i 2001 års prisnivå. Detta gäller alltså oavsett var en person bor och oavsett om hon/han är ensamstående eller gift eller sammanboende. Högekostnadsskyddets nivå ska kunna omprövas av riksdagen. Regeringen anser att det är rimligt att göra en avstämning av nivån inom en femårsperiod.

Regeringen föreslår också en *högsta avgift för bostad i särskilt boende där inte hyreskontrakt finns (t.ex. i flerbäddsrums)*. Regeringen föreslår att nivån skall bestämmas till högst en tolftedel av 50 procent av prisbasbeloppet per år vilket per månad motsvarar 1 537 kronor i 2001 års prisnivå. Under denna nivå förutsätts avgiften variera med hänsyn till standarden i boendet. Boende i

övrigt i särskilda boendeformer har hyreskontrakt och följer hyreslagens bestämmelser.

Reglerat inkomstbegrepp vid beräkning av avgiftsunderlaget

I regeringens förslag ingår även ett reglerat inkomstbegrepp. Detta gäller från och med 1 januari 2003. Vi återkommer med ett nytt cirkulär om detta efter riksdagsbeslutet.

Finansiering

Avgiftsreformen inom äldre- och handikappomsorgen beräknas kosta kommunerna totalt 1 250 miljoner kronor. Merparten av kostnadsökningen beror på det nu föreslagna förbehållsbeloppet. Svenska Kommunförbundet och regeringen är överens om att kommunernas intäktsbortfall skall ersättas i enlighet med den s.k. finansieringsprincipen. För genomförandet av reformen ersätts kommunsektorn med **775 mkr år 2002 och med 900 mkr år 2003**. De pengarna är tillräckliga för att finansiera reformen under de första ett och ett halvt åren. För de kommande åren krävs ytterligare 170 miljoner kronor per år för att reformen skall vara fullt finansierad. Det innebär att fr.o.m. **år 2004** höjs nivån på det generella statsbidraget till kommunerna med sammanlagt **1 070 mkr**. Kompensationen fördelas inom ramen för det generella statsbidraget med kronor per invånare. Se tabell 1 nedan.

Tabell 1. Statsbidrag för de olika delarna i äldreomsorgsförslaget till kommunerna för åren 2002, 2003 samt för år 2004 och framöver. Miljoner kronor där inget annat anges

	2002	2003	2004
Förbehållsbelopp	650	650	820
Högskostnadsskydd	125	250	250
Summa	775	900	1 070
Kronor per invånare	87	101	120

Flera kommuner har undrat varför man i regleringen inte tar hänsyn till skillnader i åldersstruktur kommunerna emellan. Praxis vid regleringar enligt finansieringsprincipen är att man reglerar med ett lika stort belopp per invånare. Eventuella skillnader i åldersstruktur utjämnas sedan i kostnadsutjämningen, dock med viss eftersläpning.

De lägre avgiftintäkterna gör att nettokostnaden i riket ökar vilket ger en högre genomsnittlig standardkostnad för äldreomsorgen. Allt annat lika ger detta kommuner med ogynnsam åldersstruktur ett högre bidrag och vice versa.

Att en lägsta nivå på förbehållsbeloppet fastställs i socialtjänstlagen innebär ett förtydligande av kommunens ansvar för att den enskilde har tillräckliga medel för personliga behov och normala levnadsomkostnader när omsorgs-

avgiften är betald. Det finns i dag ett visst tolkningsutrymme av vad som är ett rimligt förbehållsbelopp. Det är dock enligt regeringens mening inte möjligt att tolka det som att förbehållsbeloppet kan understiga den lagstiftade riksnormen för socialbidrag. Detta förklarar skillnaden mellan det faktiska intäktsbortfallet och den kompensation kommunerna erhåller inom ramen för det generella statsbidraget. Även Svenska Kommunförbundet anser att finansieringsprincipen inte kan tillämpas på de belopp som understiger riksnormen.

Överklagande

Lagrådet har i sitt yttrande över lagrådsremissen föreslagit att en kommunal nämnds beslut om avgiftens storlek för hemtjänst och dagverksamhet samt avgift för bostad i särskilt boende som saknar hyreskontrakt, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär. Prövnings-tillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Konferenser

Svenska Kommunförbundet kommer att anordna tre konferenser om förslaget till avgifter för äldre- och handikappomsorgen på följande tider och platser:

Helsingborg	den 11 september
Stockholm	den 18 september
Umeå	den 20 september.

Socialdepartementet kommer att medverka på konferenserna. Konferensprogram kommer att skickas ut inom kort och kommer också att finnas på Förbundets hemsida.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Irene Lindström på sektionen för äldreomsorg och sjukvård, tfn 08-452 77 91 eller per e-post irene.lindstrom@svekom.se och Marcus Holmberg på finanssektionen tfn 08-452 78 82 eller per e-post marcus.holmberg@svekom.se

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Britta Rundström